

Gårdsförsäljning: Var god dröj

– Kommunala skillnader

Företagarna företräder 60 000 företagare och har 2 000 förtroendevalda. Vi erbjuder nätverk, kunskap och praktisk hjälp samt driver utvecklingen för ett bättre företagsklimat, så att företagare får rätt förutsättningar för att kunna utveckla sin verksamhet och nå sina mål.

foretagarna.se | info@foretagarna.se | 08 – 406 17 00

INNEHÅLL

Inledning	4
Rekommendationer.....	5
Så har undersökningen gått till.....	5
Enkät svar	6
Analys.....	7
Slutsatser	8

Rapportförfattare

Erik Östman
expert regelförenkling
och lokalt företagsklimat,
Företagarna

INLEDNING

Från och med den 1 juni är det tillåtet med gårdsförsäljning av alkoholprodukter i Sverige. *Frihetsreformen* som regeringen kallar det har kommit till stånd efter omfattande statliga utredningar i över ett decennium.

Få nya lagar har varit så omdebatterade, i synnerhet i relation till hur begränsat antalet företag som omfattas av regelverket kommer att vara. Lagen ställer upp kraftiga begränsningar kopplat till årlig volymproduktion och dessutom får försäljningen endast ske i samband med en betald besöksupplevelse. Mycket strikta krav ställs dessutom av Folkhälsomyndigheten som kräver att varje sådant besök ska inledas med information om alkoholens skadeverkningar.

Företagarna kan nu också visa att det inte bara är reglerna i sig och myndigheternas föreskrifter som riskerar att sätta käppar i hjulet för företagen, utan även kommunernas hantering. Vi har granskat avgiftsnivåer och handläggningstider för gårdsförsäljning hos Sveriges tio största kommuner och kan påvisa orimligt stora skillnader mellan dem. Ansökningsavgifterna varierar mellan 3 000 och 16 192 kronor. Handläggningstiderna uppskattas till ett par veckor som kortast hela vägen upp till tre månader som längst.

Sammantaget följer hanteringen av gårdsförsäljningstillstånden därmed ett välkänt mönster när det kommer till avgifter och handläggning. Trots att det är samma nationella lagstiftning som styr vad som ska göras och avgiftsnivåerna endast ska täcka kommunens kostnad så skiljer sig avgiftsuttaget markant över landet.

Tyvärr ser gårdsförsäljning inte ut att bli aktuellt under sommarsäsongen i flertalet av de stora kommunerna på grund av de långa handläggningstiderna. Sannolikt skiljer sig inte bilden mycket åt i övriga av landets kommuner. Med de redan kraftiga begränsningarna som lagstiftningen ställer upp är frågan om det blir någon som helst volym i antalet företag som kommer ägna sig åt gårdsförsäljning. Företagarna ställer sig därför frågan om det är början på ett politiskt fiasko som vi nu ser.

REKOMMENDATIONER

PRIORITERA GÅRDSFÖRSÄLJNINGEN

Företagarnas första rekommendation till kommunerna är att tydligt prioritera handläggningen av gårdsförsäljningsärenden. I och med hur viktig sommarsäsongen är för besöksnäringen, och hur förhållandevis få tillstånd det handlar om, bör kommunerna kunna prioritera de här ärendena. Att säkerställa att företag får möjligheten att bedriva försäljning redan denna sommar kan vara helt avgörande för de som investerat i gårdsförsäljning att kunna bära sina investeringskostnader.

SE ÖVER AVGIFTERNA

Företagarnas andra rekommendation är att kommuner med höga avgiftsnivåer bör göra en översyn av sitt avgiftsuttag. Det är svårt att hävda en självkostnadsprincip när grannkommunen ligger avsevärt lägre beträffande samma avgift.

FÖLJ UPP LAGENS TILLÄMPNING NATIONELLT

Företagarnas tredje rekommendation är att regeringen behöver följa upp införandet av den nya lagstiftningen. Mellan i grunden strikta regler, myndigheternas föreskrifter och den spretande kommunala tillämpningen riskerar vi att hamna i ett läge där många företag som skulle kunna ägna sig åt gårdsförsäljning inte ser ett värde i att ens försöka.

SÅ HAR UNDERSÖKNINGEN GÅTT TILL

Undersökningen har genomförts via en kortare enkätundersökning till landets tio största kommuner:

1.	Stockholm
2.	Göteborg
3.	Malmö
4.	Uppsala
5.	Linköping
6.	Västerås
7.	Örebro
8.	Helsingborg
9.	Jönköping
10.	Norrköping

Vi har ställt följande frågor:

1. Vilken avgift kommer ni ta ut för ett gårdsförsäljningstillstånd?
2. Vad kommer ni ta ut i årlig tillsynsavgift för ett gårdsförsäljningstillstånd?
3. Givet att alla föreskrifter från Folkhälsomyndigheten (för prov etc.) finns att tillgå – hur lång tid uppskattar ni det kommer ta för att få ett tillstånd för gårdsförsäljning i kommunen?

ENKÄTSVAR

Vid tidpunkten för frågeställningarna har inte alla de svarande kommunerna slutligt fastställt sina avgiftsnivåer. I dessa fall är beloppen de som ligger som förslag till beslut. En del kommuner har också differentierade avgifter där den som redan har ett annat serveringstillstånd får reducerad ansökningsavgift. Utifrån hur kommunerna svarat kan en sammanställning därmed göras i följande tabeller:

Kommun	Avgift utan tidigare tillstånd	Avgift med tidigare tillstånd	Årlig tillsynsavgift
Stockholm	10 000	5 000	6 000
Göteborg	12 000*	12 000**	7 900*
Malmö	10 000	10 000**	7 000
Uppsala	12 000*	12 000**	4 000*
Linköping	8 800	4 395	1 540
Västerås	14 700*	14 700**	4 700*
Örebro	10 000	3 000	3 600
Helsingborg	12 600*	12 600**	4 300*
Jönköping	14 600	14 600**	2 500
Norrköping	16 192	16 192**	4 416

*Föreslaget men ej beslutat vid rapportens författande (2025-05-26)

**Har inte angett någon differentierad avgift för de med tidigare tillstånd

Kommun	Uppskattad handläggningstid
Stockholm	3 månader
Göteborg	10-14 veckor
Malmö	1-2 månader
Uppsala	1 månad, "Ev. snabbare vid komplett ansökan"
Linköping	2 veckor
Västerås	4 veckor
Örebro	12 veckor - "Inga beslut före 12/8"
Helsingborg	1 månad
Jönköping	1-3 månader från komplett ansökan, "Beror på remissinsatser"
Norrköping	2-3 veckor

ANALYS

Svaren på våra frågor visar på betydande skillnader kommuner emellan. Extra framträdande är skillnaden mellan grannkommunerna Norrköping och Linköping där ansökningsavgiften i Norrköping kan bli fyra gånger så hög som i Linköping.

Det tycks inte heller finnas något tydligt samband mellan höga avgifter och kort handläggningstid då framför allt Linköping sticker ut som ett positivt exempel med i sammanhanget låga avgifter och en ambition om mycket snabb handläggning.

Likaså skiljer sig handläggningstiderna åt så till den grad att inget tillstånd kommer kunna beviljas innan sommarsäsongen är över i flera kommuner. Här framträder både Stockholm, Göteborg och framför allt Örebro i negativ dager. I Örebro saknas delegation till handläggare att godkänna de nya tillstånden och inga beslut kan därför tas före första nämndsammanträdet i augusti. Linköping sticker återigen ut i positiv bemärkelse med en uppskattad handläggningstid på två veckor med officiellt uttalade politiska ambitioner om mycket kortare handläggningstid än så¹.

Något som undersökningen visar när det kommer till handläggningstid är vilken betydelse politisk prioritering och förberedelse har. En kommun som Linköping, där den politiska ledningen tydligt signalerat vikten av att ha tillstånd beviljade innan sommaren, har haft möjlighet och direktiv att förbereda sig för en snabb handlägningsprocess. I kommuner där gårdsförsäljning ses som ett tillstånd bland alla andra blir handläggningen mer långdragen.

När det kommer till avgiftsnivåerna krävs mer data än vad som tagits in för denna undersökning och en mer långtgående analys för att bryta ned vad som är ett rimligt uttag. Men det är värt att påminna om vad kommunallagen stadgar om avgiftsuttag:

2 kap 6 § kommunallagen:

Kommuner och regioner får inte ta ut högre avgifter än som motsvarar kostnaderna för de tjänster eller nyttigheter som de tillhandahåller.

I denna självkostnadsprincip ingår förutom direkta kostnader för handläggning även indirekta som personalkostnader, lokaler, material och utrustning med mera. Därmed blir det naturligt att avgiftsuttaget kan variera något över landet. Men det undersökningen visar är skillnader som svårligen kan förklaras.

Trots den begränsade data denna undersökning bygger på går det att ställa sig frågande till hur avgiftsskillnaderna mellan kommunerna kan motiveras. När det skiljer sig femfaldigt mellan lägst och högst ansökningsavgift, dessutom beträffande relativt jämnstora kommuner, och likadant för den årliga tillsynsavgiften, går det att på goda grunder ifrågasätta hur självkostnadsprincipen tillämpats i flertalet av de svarande kommunerna.

¹ Företagarna, 2025, <https://www.foretagarna.se/nyheter/riks/2025/maj/linkoping-vill-rivstarta-gardsforsaljningen/>

SLUTSATS

Sverige blir ett bättre land där de som har en idé och ett driv, också får bästa möjliga stöd av offentligheten att genomföra det. Vår undersökning visar tydligt hur något så abstrakt som intresse tar sig konkreta former i form av tid och pengar.

Det går att erbjuda ett gott företagsklimat så länge man verkligen vill. En till synes så enkel fråga som gårdsförsäljning kan, beroende på kommun, gå igenom relativt smärtfritt eller fastna i en dyr och långsam byråkratisk maskin.

Låt alla frågetecken och tråkigheter kring gårdsförsäljning bli en läxa till regeringen. Nästa gång de genomför en "frihetsreform", säkerställ då att friheten inte går att förhandla om.

företagarna

Företagarna Sverige Service AB, Rådmansgatan 40, 113 57 Stockholm
foretagarna.se | info@foretagarna.se | 08 – 406 17 00